

Opwaardering N381 traject Donkerbroek - Oosterwolde

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

20 maart 2008 / rapportnummer 2025-53

1. VOORNEMEN EN HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Historie

De provincie Fryslân heeft het voornemen om de N381 tussen Drachten en de Drentse grens op te waarderen tot een volwaardige 100 km/h autoweg. Hiervoor is in 2003 milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. In 2004 hebben Ge-deputeerde Staten van Fryslân ingestemd met een voorkeurstracé. In 2006 hebben Provinciale Staten besloten om het voorkeurstracé verder uit te werken tot een voorlopig voorontwerp.

Nieuwe m.e.r. voor tracédeel Donkerbroek-Oosterwolde

In 2007 is besloten om een deel van het tracé, namelijk tussen Donkerbroek en Oosterwolde, nader te bezien. De uitwerking van het voorkeurstracé stuitte op dit traject namelijk op een aantal probleempunten. De m.e.r. wordt voor dit traject daarom heropend. In de onderhavige m.e.r. wordt opnieuw een aantal tracéalternatieven voor dit traject beschouwd, waaronder tracéalternatieven westelijk van de Opsterlânske Kompanjonsfeart, die eerder in een vroeg stadium terzijde waren gezet.

De m.e.r. voor het traject Donkerbroek-Oosterwolde wordt volledig opnieuw doorlopen, vanaf de startnotitiefase. Omdat al veel informatie beschikbaar is en verondersteld kon worden dat de richtlijnen uit 2003 inhoudelijk gezien wederom als basis kunnen dienen voor het MER, is er voor gekozen om een uitgebreide startnotitie op te stellen, die reeds de vorm en inhoud heeft van een MER. De Commissie¹ kan zich vinden in deze aanpak en heeft de startnotitie getoetst als ware het een MER. Zij heeft hierbij ook de in de literatuurlijst genoemde achtergronddocumenten betrokken.

Hoofdpunten voor het MER

De Commissie is van mening dat al veel belangrijke informatie bijeen is gebracht. Zij geeft nog een aantal adviezen voor het definitieve MER. De hoofdpunten hieruit zijn:

- een meer systematische beschrijving, waardering en beoordeling van de aspecten landschap, natuur, cultuurhistorie, archeologie en verkeersveiligheid.
- het bieden van een objectief totaaloverzicht van de alternatieven. Het totaaloverzicht kan geobjectiveerd worden door hetzij de scores van de subcriteria in de eindvergelijking te laten zien, hetzij door de (sub)criteria te wegen en daarbij helder inzicht te geven in de weegfactoren.

---

¹ Zie bijlage 1 voor een overzicht van de samenstelling van de werkgroep van de Commissie en andere projectgegevens. Bijlage 2 geeft een overzicht van de inspraakreacties die de Commissie via bevoegd gezag heeft ontvangen.

2. NADER UIT TE WERKEN ASPECTEN

2.1 Alternatieven

2.1.1 Integrale alternatieven?

Het is de Commissie op basis van de startnotitie/MER niet duidelijk in hoeverre de scores van de alternatieven gerelateerd zijn aan hetzij puur het tracé, hetzij integrale gebiedsontwikkelingsalternatieven. Maak dit duidelijk in het definitieve MER. Indien het gaat om integrale gebiedsontwikkelingsalternatieven, maak dan duidelijk welke doelen voor het gebied gelden en welke maatregelen onderdeel zijn van het alternatief. Geef aan wat er met het bestaande tracé gebeurt.

Beschrijf in het definitieve MER waarom is gekozen voor 1x2-rijbanen. Geef aan waar eventuele inhaalstroken en delen met inhaalverboden komen.

2.1.2 Opwaardering bestaand tracé/wegprofiel

De Commissie vraagt zich af of alternatief B, opwaardering van het bestaande tracé, al dan niet beschouwd wordt als een reëel alternatief. Blijkens de startnotitie/MER past het ideale wegprofiel niet op het bestaande tracé, vanwege de benodigde breedte. Onderbouw in het definitieve MER of het mogelijk is om, als (milieu)overwegingen daar toe leiden, te kiezen voor een minder ideaal profiel op het bestaande tracé en geef aan wat dat betekent voor de veiligheid en de doorstroming.

2.1.3 Andere alternatieven

In diverse inspraakreacties worden alternatieve tracés aangedragen. De Commissie acht deze op voorhand niet kansrijk, maar kan het realiteitsgehalte van deze alternatieven niet geheel beoordelen. Zij adviseert hier in het definitieve MER op in te gaan.

2.2 Vergelijking van de alternatieven

2.2.1 Criteria en de waardering daarvan

Bij de afweging welk alternatief het voorkeursalternatief en/of welk alternatief het meest milieuvriendelijk (het mma) is, speelt een veelheid van criteria een rol. In zo'n complexe afweging is het belangrijk dat zowel de hoofdcategorieën als de subcategorieën waaruit deze zijn opgebouwd helder worden weergegeven en gewaardeerd en dat daarbij naar volledigheid en objectiviteit wordt gestreefd en generalisaties worden vermeden.

Impliciete weging in eindtabel

In het totaaloverzicht van de alternatieven ten behoeve van de bepaling van het mma (tabel 5.1) worden de effecten op een bepaalde manier per aspect geclusterd. Hierdoor ontstaat volgens de Commissie een te vereenvoudigd beeld. In de clustering zit impliciet al een weging. Bijvoorbeeld: het thema landschap bestaat uit 5 subcriteria, die zonder weging bij elkaar opgeteld worden. Een, in ieder geval voor de insprekers, zwaarwegend criterium als “aantasting bestaand landschap” kan dan wegvallen tegen een criterium als ‘inpasbaarheid woudontginningsgebied”. Dit gebeurt zonder dat duidelijk wordt gemaakt dat deze subcriteria voor de initiatiefnemer inderdaad even zwaar wegen. Een ander voorbeeld: woon- en leefmilieu bestaat uit 11 indicatoren en archeologie uit 1, maar ze worden in de eindvergelijking beide even zwaar meegewogen.

Ook is er soms sprake van criteria die subjectief overkomen, omdat ze bestaan uit subcriteria die kennelijk belangrijk geacht worden, maar waarbij geen volledigheid betracht wordt (zie ook §2.3.2).

De Commissie adviseert het totaaloverzicht te objectiveren. Dat kan door de (sub)criteria te wegen en helder inzicht te geven in de weegfactoren, of door de scores van de subcriteria in eindvergelijking te laten zien. Zo wordt de onderliggende motivering en weging beter inzichtelijk.

Dubbeltellingen

De Commissie adviseert te waken voor dubbeltellingen², met name bij landschap en cultuurhistorie. De score op een bepaald subcriterium mag niet op twee aspecten van invloed zijn. Dit lijkt bijvoorbeeld wel het geval bij de gevolgen voor landgoed Ontwijk en de Opsterlânske Kompanjonsfeart.

2.2.2 Effectvergelijking en mitigerende maatregelen

Bij de beoordeling van de alternatieven is nog geen helder onderscheid gemaakt in de situatie met en zonder mitigerende maatregelen.

Zo wordt de passage door het Tjongerdal relatief positief beoordeeld, vanwege de mogelijkheid om de weg verhoogd aan te leggen. De landschappelijke impact van een verhoogde wegligging in het beekdal komt echter niet tot uiting. Een ander voorbeeld is de aantasting van het leefgebied van dassenfamilies door alternatief W1. Dit wordt gemitigeerd door dassentunnels. Het gebied kan in de huidige situatie echter gezien worden als een min of meer optimaal leefgebied, gezien zijn karakteristieken (kleinschalig agrarisch woudontginningslandschap met overgang dekzand naar beekdal. Is dat wel volledig te mitigeren ingeval van doorsnijding? Nog een ander voorbeeld is de inpasbaarheid in het woudontginningslandschap, waarop W1 goed scoort maar waarbij wel mitigatie nodig is.

De Commissie adviseert in het definitieve MER een presentatiewijze te kiezen waardoor duidelijk wordt in hoeverre de (positieve) scores gekoppeld zijn aan de inzet van mitigerende maatregelen. Zij adviseert eerst de waardering en beoordeling van de alternatieven zonder inzet van mitigerende maatregelen te laten zien. Zij adviseert dit ook terug te laten komen in de het totaaloverzicht.

---

² hier wordt ook op ingegaan in diverse inspraakreacties, bijvoorbeeld nummers 36, 67, 81, 82.

2.3 Landschap

De Commissie adviseert een adequaat onderscheid te maken in de beschrijving van het landschap, de systematische waardering daarvan en de daaropvolgende beoordeling.

In de richtlijnen van 2000 werd gevraagd de opbouw van het landschap te beschrijven vanuit verschillende invalshoeken/lagen en min of meer conform een rangordemodel (fysisch-geografische opbouw, historische geografie, historische gebouwen, visueel-ruimtelijke beleving). De Commissie is van mening dat een dergelijke systematische analyse nog ontbreekt, met name voor het westelijk deel. De Commissie adviseert dat in de definitieve MER alsnog te doen. Dit wordt in deze paragraaf toegelicht met een aantal voorbeelden.

2.3.1 **Cultuurhistorisch waardevolle landschapselementen**

Volgens de bodemkaart doorsnijdt alternatief W1 een drietal beekdalstructuren. Op historisch kaartmateriaal rond 1800 zijn diverse structuren en elementen (bosrelicten, singel/houtwallenstructuur, wegenstructuur, (boerderij)plaatsen) aanwezig die nu nog te herkennen zijn. Deze elementen (afzonderlijk en in hun onderlinge samenhang) worden in de startnotitie/MER nog niet beschreven en gewaardeerd.

2.3.2 **Bijzondere landschapswaarden**

Eén van de criteria voor de beoordeling van het aspect landschap is 'Impact bijzondere landschapswaarden'. Onder bijzondere landschapswaarden worden in de startnotitie/MER uitsluitend het landgoed Ontwijk en de Opsterlânse Kompanjonsfeart verstaan. De Commissie is van mening dat een aantal voorkomende landschapswaarden ten onrechte buiten beschouwing is gebleven. Zij denkt hierbij ondermeer³ aan boerderij de Russchen, Balkweg, Tjongerkanaal, de Tjabbekampster Waterlossing, de Klokkebei en 't Hogezeand en het voormalige Beekdal van de (nu gekanaliseerde) Tjonger. In de achtergrondrapporten komen deze waarden deels wel aan de orde, maar ze lijken niet gebruikt te zijn voor de waardering

De Commissie adviseert een vollediger overzicht te maken van waardevolle landschapselementen en deze in het definitieve MER te betrekken bij de beoordeling van het criterium "impact bijzondere landschapswaarden". Zij adviseert na te gaan of hierdoor de scores en de rangorde van de alternatieven veranderen. Verder adviseert zij na te gaan of dit van invloed is op de bepaling van het mma.

Zoals eerder aangegeven, moet gewaakt worden voor overlap tussen het criterium bijzondere landschapswaarden en het criterium cultuurhistorie.

---

³ mede op grond van een aantal inspraakreacties, zoals nr. 9, 10, 12, 53, 68, 73, 81, 82

2.3.3 Beekdallandschap

Volgens de bodemkaart doorsnijdt alternatief W1 een drietal beekdalstructuren. In de startnotitie/MER mist een adequate beschrijving van het beekdallandschap en een waardering van elementen en structuren, als onderdeel van de beschrijving en waardering van de fysisch-geografische en cultuurhistorische opbouw van het plangebied. In het Tjongerdal ligt een oud bosrelict (200 jaar), waar alternatief W1 doorheen snijdt. Het Tjongerkanaal en het gronddepot hebben een cultuurhistorische betekenis.

2.3.4 Woudontginningsgebied

De score op het criterium 'Inpasbaarheid woudontginningsgebied' is de Commissie niet duidelijk, met name de sterk positieve score van alternatief W1. De score '++' suggereert dat de landschappelijke situatie er sterk op vooruitgaat ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De Commissie adviseert deze score in het definitieve MER nader te onderbouwen, dan wel te herzien.

De Commissie adviseert eerst de fysische en historische landschapsstructuren en -elementen van het woudontginningsgebied beter in beeld te brengen en te waarderen. Vervolgens zou het criterium inpasbaarheid mede op basis daarvan helderder gedefinieerd moeten worden.

2.4 Archeologie

Het is gebruikelijk om in het kader van het MER de archeologische verwachting in verschillende alternatieven te kwantificeren door bijvoorbeeld de oppervlakten van doorsnijdingen van gebieden met een hoge, middelhoge en lage verwachting en die van bekende vindplaatsen op te tellen. De FAMKE⁴ geeft hiervoor een goede basis. In de startnotitie/MER is dit niet gebeurd. De Commissie adviseert dit in het definitieve MER alsnog inzichtelijk te maken.

Uit de achtergrondrapporten over archeologie blijkt verder dat voor de meeste alternatieve tracés verkennend onderzoek is gedaan door middel van boringen. Het gaat om steeds 1 boring per 100 meter tracé. In gebieden met mogelijk hogere archeologische waarden is de onderlinge afstand 50 meter. Hoewel de Commissie waardering heeft voor de verrichte inspanning, is zij van mening dat uitsluitend deze onderzoeksmethode (door de boordichtheid) niet voldoende uitsluitend biedt over de aan- of afwezigheid van vroegprehistorische vindplaatsen in het gebied. Oppervlaktekartering heeft bijvoorbeeld niet plaatsgevonden. De provincie heeft in nageleverde informatie aangegeven dat de verstoringsgraad van de bovengrond in het gebied zodanig is dat de archeologische verwachting naar beneden kan worden bijgesteld en dat dit bevestigd is door het verkennend booronderzoek.

Voor de alternatievenafweging is daarmee voldoende informatie geleverd. Wel adviseert de Commissie, gezien de bijzondere verwachtingswaarde op kleinschalige prehistorische vindplaatsen in het Tjongerdal en omgeving, bij de uitwerking van het definitieve tracé nader te bezien of het uitgevoerde onderzoek conform de gangbare richtlijnen is uitgevoerd en waar op basis van de bodemkundige omstandigheden aanvullend onderzoek noodzakelijk, of gewenst is.

---

⁴ FAMKE: Friese Archeologische Monumenten Kaart Extra. Dit is de archeologische beleidsadvieskaart van de Provincie Friesland.

2.5 Natuur

2.5.1 **Aanwezige natuurwaarden**

De Commissie is van mening dat alle belangrijke basisinformatie over natuurwaarden aanwezig is in het achtergrondrapport 'Onderzoek Flora en Fauna en opstellen compensatiepakketten' (literatuur 9 uit de startnotitie). Zij heeft echter de indruk dat deze gegevens niet volledig gebruikt en verwerkt zijn, maar dat de waardering van de aspect natuur in het hoofdrapport gebaseerd is op een summierder onderzoek, namelijk de Quick Scan (literatuur 8).⁵ Hierdoor lijkt het MER op onderdelen een ander beeld te geven dan uit het achtergrondrapport blijkt.

De Commissie adviseert in het definitieve MER de beoordeling van het aspect natuur opnieuw uit te voeren op grond van de gegevens uit het rapport 'Onderzoek Flora en Fauna'. Gebruik de inventarisatiegegevens en rubricering in het betreffende rapport om een kwantitatief beeld te geven van de onderzochte natuurwaarden van de trace's in termen van aantal waarnemingen, territoria e.d. Werk op grond daarvan de beoordeling van de tracé's uit en geef daarbij aan welk natuuraspecten en criteria zwaarwegend zijn (bijvoorbeeld de impact op het leefgebied van de das).⁶

De Commissie adviseert om in het definitieve MER een beter beeld te geven van het voorkomen van grondwaterafhankelijke flora, vegetatie en potenties, waarvoor een aantal indicatoren (Veldrus, Waterviolier e.d.) genoemd worden in het achtergronddocument 'Onderzoek Flora en Fauna'. Zij adviseert de waardering en beoordeling van ecohydrologische relaties als subcriterium onder natuur mee te nemen, zoals ook in het achtergrondrapport gebeurt.

De Commissie adviseert na te gaan of door de herziene beoordeling de scores en de rangorde van de alternatieven veranderen en na te gaan of dit van invloed is op de bepaling van het mma.

2.5.2 **Invloed aantasting grondwatersysteem**

In de startnotitie/MER en het achtergronddocument wordt gesteld dat in alternatief W1 de natte vegetaties langs (en ook ten zuiden van) de Tjonger beïnvloed zullen worden door de grondwaterstandverandering als gevolg van de wegaanleg. De Commissie vraagt zich af hoe het kan dat het model een verandering ten zuiden van de Tjonger berekent, ervan uitgaande dat de Tjonger een lager peil heeft. Zij adviseert het grondwatermodel te controleren.

In de documentatie is aangegeven dat het grondwatermodel geen goed inzicht geeft in lokale freatische grondwaterstroming en eventuele aantasting daarvan. Geadviseerd wordt om dit aspect in het definitieve MER meer uit te werken en met name als onderdeel van het natuuraspect ecohydrologische relaties op grond van ecologische indicatoren mee te nemen (zie § 2.5.1).

---

⁵ Dit wordt ook opgemerkt in inspraak nummer 81.

⁶ Het aspect 'vissen' lijkt volgens de Commissie overigens geen relevant te beoordelen aspect te zijn.

2.6 Verkeer

2.6.1 Intensiteiten

Hoewel de gemiddelde rijsnelheid, als gevolg van het hoge percentage vrachtverkeer, zal afnemen tot ca. 90 km/uur, zal de weg extra verkeer van het onderliggend wegennet aantrekken. Anders dan in de inspraakreactie van de Stichting Behoud Buitengebied Donkerbroek West wordt gesteld, is de Commissie van mening dat de verkeersintensiteiten correct berekend zijn. De Commissie acht de aanname dat de opgewaardeerde weg een extra verkeers-aantrekkende werking heeft plausibel.

2.6.2 Verkeersveiligheid

Het hoge aandeel vrachtauto's zal leiden tot relatief veel inhaalmanoeuvres. Het is de Commissie niet duidelijk of de risico's van inhaalmanoeuvres zijn meegenomen in de beoordeling van het aspect verkeersveiligheid. Een mogelijk knelpunt in dit verband is de relatief scherpe bocht in alternatief W1. In de boog is een tunnel voor langzaam verkeer voorzien. Geef aan of daar sprake is van een verhoogde ligging. Dit zou de overzichtelijkheid kunnen beïnvloeden. De Commissie adviseert na te gaan of de risico's van inhaalmanoeuvres zijn meegenomen of de scores eventueel aan te passen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van de provincie Fryslân

Besluit: Tracébesluit

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D1.5

Activiteit: opwaardering van de N381 tussen Donkerbroek en Oosterwolde tot een enkelbaans 100 km/h autoweg met ongelijkvloerse kruisingen

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie en erratum bij de startnotitie
- Eco- en geohydrologisch onderzoek van het wegenproject N381, Oranjewoud, juli 2007 (concept)
- Het Landschap voor de N381, trajectdeel Donkerbroek - Oosterwolde, A.G. Appelman, juli 2007
- Archeologisch Research & Consultancy (ARC), juni 2007
- Huis Ontwijk te Donkerbroek, drs. Rita Mulder-Radetzky, 2003
- GEO-LOGICAL Aardwetenschappelijk onderzoek en advies, mei 2007
- Landschapsbeleidsplan Zuidoost Friesland (2004-2014), Eelerwoude Ingenieursbureau BV, september 2003
- Archeologisch Research & Consultancy (ARC), september 2006
- Quickscan Flora- en Faunawet, juni 2007 en
- Onderzoek Flora en Fauna, Buro Bakker, augustus 2007

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. De lijst met inspraakreacties en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 30 november 2007

advies aanvraag: 26 november 2007

ter inzage legging: 3 december tot en met 28 januari 2008

richtlijnenadvies: 20 maart 2008

Bijzonderheden:

De provincie Fryslân wil de N381 tussen Drachten en de Drentse grens opwaarderen tot een volwaardige 100 km/h autoweg. Hiervoor is in 2003 m.e.r. doorlopen. In 2004 hebben Gedeputeerde Staten van Fryslân ingestemd met een voorkeurstracé.

In 2007 is besloten om een deel van het tracé, namelijk tussen Donkerbroek en Oosterwolde, nader te bezien. De uitwerking van het voorkeurstracé stuitte op dit traject namelijk op een aantal probleempunten. De m.e.r. wordt voor dit traject daarom heropend. In de onderhavige m.e.r. wordt opnieuw een aantal tracéalternatieven voor dit traject beschouwd, waaronder tracéalternatieven westelijk van de Opsterlânske Kompanjonsfeart, die eerder in een vroeg stadium terzijde waren gezet.

De m.e.r. voor het traject Donkerbroek-Oosterwolde wordt volledig opnieuw doorlopen, vanaf de startnotitiefase. Omdat al veel informatie beschikbaar is en verondersteld kon worden dat de richtlijnen uit 2003 inhoudelijk gezien wederom als basis kunnen dienen voor het MER, is er voor gekozen om een uitgebreide startnotitie op te stellen, die reeds de vorm en inhoud heeft van een MER.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ir. J.M. Bremmer (secretaris)
drs. W.A.M. Hessing
drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)
ing. G. van der Sterre
dr. N.P.J. de Vries

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. Makelaardij Marten Groothof, namens maatschap L.J. van Rozen en V. van Rozen-Jager, Lippenhuizen
2. A. de Bruin en S. de Bruin-de Kleine, Donkerbroek
3. Makelaardij Marten Groothof, namens maatschap H.J. Neimeijer en J. Neimeijer, Lippenhuizen
4. Makelaardij Marten Groothof, namens maatschap L. Tiesinga en L.A. Tiesinga, Lippenhuizen
5. G.J. Warrink, Drachten
6. H. Menger en H. Menger, Donkerbroek
7. Bewoners van de Posthuisweg, Donkerbroek (lijst met 12 handtekeningen)
8. Commerciële Club Ooststellingwerf, Oosterwolde
9. Stichting "Ny Behâld", Donkerbroek
10. Gezamenlijke agrarische ondernemers W1-Tracé, Donkerbroek
11. Transport en Logistiek Nederland, Drachten
12. Fam. A. Oosenbrug, Donkerbroek
13. Makelaardij Marten Groothof namens Maatschap Van de Wolfshaar, Lippenhuizen
14. Ramkema Assurantie- en makelaarsbedrijf, Oosterwolde
15. anoniem
16. anoniem
17. A. Drenth, Donkerbroek
18. A. Naus, Donkerbroek
19. P. Hakze, Donkerbroek
20. Menger, Donkerbroek
21. E. Vauzwol, Donkerbroek
22. W. Wijnstra, Donkerbroek
23. anoniem
24. anoniem
25. anoniem
26. W. Groenen, Donkerbroek
27. J.W. van der Kulk, Petersburg
28. L. Veldkamp, Donkerbroek
29. P. Wijnstra, Donkerbroek
30. Gemeente Ooststellingwerf, Ooststellingwerf
31. Provinsjale Kommisje Kritebelied, Leeuwarden
32. Anoniem
33. Anoniem
34. Anoniem
35. L. Kalsbeek, Donkerbroek
36. W. de Boer, Donkerbroek
37. Gemeente Ooststellingwerf, Oosterwolde
38. anoniem
39. F. van Seijst, Donkerbroek
40. Anoniem
41. F. de Haan, Donkerbroek
42. G. de Boer, Donkerbroek
43. O, Wiersma, Donkerbroek
44. Terluin, Donkerbroek
45. Anoniem
46. Anoniem
47. Anoniem
48. Houkema en Houkema-Hollenberg, Donkerbroek
49. Achmea rechtsbijstand namens W. de Vries, Donkerbroek
50. DAS Rechtsbijstand namens J. van Dalen en R.T. Koopmans-van Dalen, Donkerbroek

51. M.S. van Duffelen, Donkerbroek
52. bewoners van de Vaart Westzijde, Donkerbroek
53. Vereniging tot Behoud van de Klokkebei, Groningen
54. Anoniem
55. W. Hoekstra, Donkerbroek
56. J.W. van der Zon, Donkerbroek
57. B.G. de Hont, Donkerbroek
58. P. van Sluis
59. Anoniem
60. Stichting tot behoud buitengebied Wijnjewoude en omstreken, Donkerbroek
61. H.J. van Lee en C.J. van Lee, Donkerbroek (2x)
62. Anoniem
63. A. Start, Appelscha
64. S. Start, Oosterwolde
65. Anoniem
66. E. Douma, Donkerbroek
67. L. Tiesinga, Oosterwolde
68. A. Dijkstra-Cloos, Donkerbroek
69. Stichting Ontwijk, Donkerbroek
70. Vogelwacht Donkerbroek, Donkerbroek
71. LTO Noord, Drachten
72. G.H. Mulder, Donkerbroek
73. CN Vakcentrale namens A. Dijkstra, Donkerbroek
74. Agrarische Belangenorganisatie Ooststellingwerf (ABO), Oosterwolde
75. C. Helder-van de Molen, Donkerbroek
76. A. Oosenbrug en F. Donker, Donkerbroek
77. Familie B.J. Post – de Gans, Donkerbroek
78. E. Kamminga, Donkerbroek
79. G. Kamminga, Donkerbroek
80. H.J. van Lee en C.J. van Lee, Donkerbroek
81. Friese Milieufederatie
82. Stichting behoud Buitengebied Donkerbroek-west, Donkerbroek
83. J. veltman, Donkerbroek
84. D. van der Stouwe, Donkerbroek
85. C. Zijlstra, Donkerbroek
86. H. Zijlstra, Donkerbroek
87. A. de Bruin en S. de Bruin - de Kleine, Donkerbroek
88. J. Tuinstra, Donkerbroek
89. M. Rinsma, Wijnjewoude
90. A. Diever, Donkerbroek
91. J. Jongsma, Donkerbroek
92. Familie Stokker, Wijnjewoude
93. ANWB Regio Noord, Vries

Verslag hoorzitting d.d. 17 december 2007

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Opwaardering
N381 traject Donkerbroek - Oosterwolde**

De provincie Fryslân wil de N381 tussen Donkerbroek en Oosterwolde opwaarderen tot een enkelbaans 100 km/h autoweg met ongelijkvloerse kruisingen.

ISBN: 978-90-421-2361-8